Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
MACIEJ SZPUNAR
föredraget den 22 maj 2025[1]

Förenade målen C-416/24 och C-417/24

On Air Media Professionals S.R.L.
mot
Agenția pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii (C-416/24)
och
Different Media SRL
mot
Ministerul Antreprenoriatului şi Turismului – Agenția pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, Atragere de Investiții și Promovare a Exportului Iaşi (C-417/24)

(begäran om förhandsavgörande från Curtea de Apel Bacău (Appellationsdomstolen i Bacău, Rumänien))

”Begäran om förhandsavgörande – Statligt stöd – Förordning (EU) nr 651/2014 – Undantag för vissa kategorier av stöd som är förenliga med den inre marknaden – Översättningsfel i den rumänska språkversionen – Rättsverkningarna hos den förordning som korrigerar det felet – Möjlighet att återkräva ett stöd som beviljats före rättelsen på grundval av den version av förordningen som innehöll nämnda fel”

I. Inledning

1. Hur ska sådana stödåtgärder behandlas som har beviljats av en medlemsstat på grundval av en felaktig språkversion av en förordning från Europeiska kommissionen, vilken dock har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning* i vederbörlig ordning? Detta är den fråga som EU-domstolen, i huvudsak, har att besvara i förevarande mål, eftersom Rumänien, på grundval av den rumänska språkversionen av förordning (EU) nr 651/2014[2] (nedan kallad den allmänna gruppundantagsförordningen), har beviljat vissa stöd till företag som inte borde ha kommit i åtnjutande av dessa.

2. EU-domstolen har att uttala sig om huruvida en medlemsstat är skyldig att återkräva stödet i en sådan situation och behöver därför klargöra räckvidden av olika principer när det gäller offentliggörande och tillämpning av unionsrätten, mot bakgrund av Europeiska unionens språkregler.

[1] Originalspråk: franska.

[2] Kommissionens förordning av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget (EUT L 187, 2014, s. 1).

II. Tillämpliga bestämmelser

A. Unionsrätt

1. Den allmänna gruppundantagsförordningen

3. Skäl 14 i den allmänna gruppundantagsförordningen har följande lydelse:

”Stöd som beviljas företag i svårigheter bör uteslutas från tillämpningsområdet för denna förordning, eftersom sådant stöd bör bedömas enligt gemenskapens riktlinjer av den 1 oktober 2004 för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter, förlängda genom meddelandet från kommissionen om förlängd giltighet för gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter av den 1 oktober 2004 eller riktlinjer som ersätter dessa, i syfte att undvika att de kringgås. Undantaget är stödordningar för att avhjälpa skador som orsakats av vissa naturkatastrofer. För att skapa rättslig säkerhet bör tydliga kriterier inrättas som inte kräver en bedömning av alla omständigheter kring ett företags situation för att avgöra huruvida det anses vara i svårigheter vid tillämpningen av denna förordning.”

4. I artikel 1 i den förordningen, med rubriken ”Tillämpningsområde”, föreskrivs följande i punkt 4 c:

”Denna förordning ska inte tillämpas på följande:

…

c) Stöd till företag i svårigheter, med undantag för stödordningar för att avhjälpa skador som orsakats av vissa naturkatastrofer.”

5. I artikel 2 i den förordningen, med rubriken ”Definitioner”, föreskrivs följande i led 18 a första meningen:

”I denna förordning gäller följande definitioner:

…

18. *företag i svårigheter*: företag för vilka minst en av följande omständigheter råder:

a) I fallet med aktiebolag (utom små eller medelstora företag som funnits i *mindre än* tre år eller, när det gäller berättigande till riskfinansieringsstöd, små eller medelstora företag inom sju år från deras första kommersiella försäljning som berättigar till riskfinansieringsinvesteringar enligt sunda marknadsprinciper tillämpade av de finansiella intermediärer som valts ut), om över hälften av det tecknade aktiekapitalet har försvunnit på grund av ackumulerade förluster. …” [3]

[3] Min kursivering.

6. Vad den bestämmelsen beträffar har formuleringen ”funnits i *mindre än* tre år” översatts med ”funnits i *minst* tre år” i den rumänska språkversionen. [4]

2. Förordning (EU) 2021/452

7. Skälen 1 och 2 i förordning (EU) 2021/452 [5] (nedan kallad rättelseförordningen) har följande lydelse:

”(1) Den rumänska språkversionen av [den allmänna gruppundantagsförordningen] innehåller fel i artikel 2.18 a första meningen och i artikel 2.18 b första meningen som ändrar bestämmelsernas innebörd.

(2) Den rumänska språkversionen av [den allmänna gruppundantagsförordningen] bör därför rättas i enlighet med detta. Övriga språkversioner berörs inte.”

8. I artikel 1 i den förordningen föreskrivs följande:

”[Den allmänna gruppundantagsförordningen] ändras på följande sätt:

1 I artikel 2.18 a ska första meningen ersättas med följande: ’I fallet med aktiebolag (utom små eller medelstora företag som funnits i mindre än tre år eller, när det gäller berättigande till riskfinansieringsstöd, små eller medelstora företag inom sju år från deras första kommersiella försäljning som berättigar till riskfinansieringsinvesteringar enligt sunda marknadsprinciper tillämpade av de finansiella intermediärer som valts ut), om över hälften av det tecknade aktiekapitalet har försvunnit på grund av ackumulerade förluster.’

…”

9. I artikel 2 i nämnda förordning föreskrivs följande:

”Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.”

3. Beslut C(2020) 5949 final

10. Genom beslut C(2020) 5949 final [6] godkände kommissionen ordningen för statligt stöd ”Support for SMEs and certain related large enterprises to overcome the economic crisis caused by the COVID-19 pandemic” (stöd till små och medelstora företag samt stora företag i syfte att råda bot på den ekonomiska krisen med anledning av covid-19-pandemin) (nedan kallad den stödordning som är i fråga i de nationella målen), som Rumänien hade anmält till kommissionen den 20 augusti 2020.

[4] Min kursivering.

[5] Kommissionens förordning av den 15 mars 2021 om rättelse av den rumänska språkversionen av förordning (EU) nr 651/2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget (EUT L 89, 2021, s. 1).

[6] Beslut av den 27 augusti 2020 om statligt stöd SA.58166 (2020/N) – Rumänien – Covid-19: *Support for SMEs and certain related large enterprises to overcome the economic crisis caused by the COVID-19 pandemic* (EUT C 302, 2020, s. 1).

11. I skälen 16 och 47 i det beslutet anges följande:

”16. Inget stöd får beviljas inom ramen för åtgärden till företag som befann sig i svårigheter i den mening som avses i den allmänna gruppundantagsförordningen, gruppundantagsförordningen för jordbruket[7] eller gruppundantagsförordningen för fisket och vattenbruket[8] den 31 december 2019.

…

47. Kommissionen anser följaktligen att åtgärden är nödvändig, lämplig och proportionell för att avhjälpa en allvarlig störning i en medlemsstats ekonomi och att den uppfyller alla villkor för den tillfälliga ramen, närmare bestämt följande:

…

- Inget stöd får beviljas inom ramen för åtgärden till företag som redan befann sig i svårigheter den 31 december 2019 (se skäl 16). Åtgärden är således förenlig med punkt 22 c i den tillfälliga ramen.

…”

B. Rumänsk rätt

1. Lagdekret nr 130/2020

12. I artikel 4.1 i Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar din fonduri externe nerambursabile, aferente Programului operațional Competitivitate 2014–2020, în contextul crizei provocate de COVID-19, precum și alte măsuri în domeniul fondurilor europene (lagdekret nr 130 om vissa åtgärder som, med anledning av covid-19-krisen, vidtas inom ramen för det operativa programmet för konkurrenskraft 2014–2020 (Operativa programmet för konkurrenskraft 2014–2020) i syfte att ge finansiellt stöd medelst ett externt bidrag samt om andra åtgärder inom området för EU-fonder) av den 31 juli 2020[9] (nedan kallat lagdekret nr 130/2020) föreskrivs följande:

”Mikrostöd uppgår till 2 000 euro och beviljas en enda gång, i form av en klumpsumma, i enlighet med artikel 3.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1301/2013 av den 17 december 2013 om Europeiska regionala utvecklingsfonden och om särskilda bestämmelser för målet Investering för tillväxt och sysselsättning samt om upphävande av förordning (EG) nr 1080/2006 (EUT L 347, 2013, s. 289), i dess ändrade lydelse, och artikel 67.1 c i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna

7 Kommissionens förordning (EU) nr 702/2014 av den 25 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUT L 193, 2014, s. 1).

8 Kommissionens förordning (EU) nr 1388/2014 av den 16 december 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd till företag som är verksamma inom produktion, beredning och saluföring av fiskeri- och vattenbruksprodukter förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUT L 369, 2014, s. 37).

9 *Monitorul Oficial al României*, del I, nr 705 av den 6 augusti 2020.

bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006 (EUT L 347, 2013, s. 320).”

13. Enligt artikel 6 i lagdekret nr 130/2020 ska sådant mikrostöd som föreskrivs i artikel 4.1 i det lagdekretet beviljas på grundval av ett avtal om statligt stöd till stödmottagare som uppfyller alla följande villkor: a) de har bedrivit vanlig/löpande verksamhet under minst ett kalenderår innan de ansöker om finansiering, med undantag för PFA/CMI vars verksamhet får ha inletts senast den 1 februari 2020, b) de har uppnått en omsättning under räkenskapsåret före ansökan om finansiering som i rumänska lei (RON) minst motsvarar 5 000 euro den dag då ansökan om finansiering inges, med undantag för mottagare av sådant statligt stöd som avses i artikel 5.1 a, stödmottagare som har bildats år 2019, med en omsättning på mindre än 5 000 euro, för vilken den lägsta omsättningen beräknas genom att antalet hela verksamhetsmånader år 2019 multipliceras med ett belopp på 415 euro, och sådana mottagare av statligt stöd som avses i artikel 5.1 b och c, c) de upprätthåller sin verksamhet i minst sex månader från och med det att de har beviljats stöd i form av mikrostöd.

14. I artikel 32 i lagdekret nr 130/2020 stadgas i punkt 1 att regler för beviljande av det statliga stödet fastställs inom ramen för den statliga stödordningen – Stöd till små och medelstora företag, som är underkastad kommissionens yttrande, och i punkt 2 att ändringar av och/eller tillägg till den statliga stödordningen – Stöd till små och medelstora företag – träder i kraft den dag då kommissionen meddelar ett beslut om godkännande.

2. Dekret nr 1060/2857/2020

15. I punkt 3 i bilagan till Ordinul nr. 1060/2857/2020 pentru aprobarea Schemei de ajutor de stat – Sprijin pentru IMM-uri în vederea depășirii crizei economice generate de pandemia de COVID-19 (dekret nr 1060/2857/2020 om godkännande av den statliga stödordningen – Stöd till små och medelstora företag i syfte att råda bot på den ekonomiska och finansiella krisen med anledning av covid-19-pandemin) av den 8 september 2020[10] (nedan kallat dekret nr 1060/2857/2020), utfärdat av Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri (ekonomi-, energi- och miljöministeriet, Rumänien) och Ministerul Fondurilor Europene (ministeriet för EU-fonder, Rumänien) ges bland annat följande definition:

”…

3.6 *företag i svårigheter* – i enlighet med artikel 2.18 a i [den allmänna gruppundantagsförordningen] … anses ett företag vara i svårigheter när följande omständigheter råder: i) I fallet med aktiebolag (utom små eller medelstora företag som funnits i minst tre år), om över hälften av det tecknade aktiekapitalet har försvunnit på grund av ackumulerade förluster. Detta är fallet om avdrag för ackumulerade förluster från reserver (och alla andra element som vanligtvis betraktas som en del av företagets egna medel) leder till ett negativt ackumulerat belopp som överstiger hälften av det tecknade aktiekapitalet. Vid

[10] *Monitorul Oficial al României*, del I, nr 835 av den 11 september 2020.

tillämpningen av denna bestämmelse avses med ’aktiebolag’ särskilt de typer av företag som nämns i bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/34/EU[11], och ’aktiekapital’ omfattar överkurs om så är relevant …”

16. I punkt 6.19 i den bilagan anges att de allmänna kriterierna för stödberättigande för att erhålla finansiering inom ramen för åtgärderna i förevarande statliga stödordning är följande: a) Per den 31 december 2019 är mottagaren inte i svårigheter, i den mening som avses i artikel 2.18 i den allmänna gruppundantagsförordningen. b) Ett beslut om återkrav har inte utfärdats eller verkställts med avseende på mottagaren. c) Mottagaren är inte föremål för ackord eller för likvidations-, insolvens- eller konkursförfaranden.

3. Dekret nr 2989/2020

17. I punkt 8.11 i Ordinul nr. 2989/2020 privind aprobarea Procedurii de implementare a măsurii ”Microgranturi acordate din fonduri externe nerambursabile” din cadrul schemei de ajutor de stat instituite prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar din fonduri externe nerambursabile, aferente Programului operațional Competitivitate 2014–2020, în contextul crizei provocate de COVID-19, precum și alte măsuri în domeniul fondurilor europene (dekret nr 2989/2020 om godkännande av förfarandet för genomförande av åtgärden ”Mikrostöd som beviljas medelst icke återbetalningspliktiga externa medel” inom ramen för den statliga stödordning som infördes genom lagdekret nr 130/2020) av den 30 september 2020[12] föreskrivs, i huvudsak, att ett statligt stöd kommer att återkrävas i sin helhet om det, efter det att finansieringsavtalen undertecknats, konstateras att stödmottagaren inte ingår bland de stödberättigade mottagare som avses i lagdekret nr 130/2020.

III. Målen vid den nationella domstolen, tolkningsfrågorna och förfarandet vid domstolen

18. Rumänien anmälde den stödordning som är i fråga i de nationella målen till kommissionen den 20 augusti 2020. Kommissionen godkände denna stödordning genom beslut C(2020) 5949 final.

19. Enligt skäl 16 i det beslutet fick inget statligt stöd beviljas inom ramen för den godkända ordningen till företag som befann sig i svårigheter, i den mening som avses i artikel 2.18 i den allmänna gruppundantagsförordningen, den 31 december 2019. Såsom framgår av skäl 47 i det beslutet var detta ett av de villkor som kommissionen ställde för att stödordningen skulle kunna förklaras vara nödvändig, lämplig och proportionell och därmed förenlig med den inre marknaden.

20. Efter det att beslut C(2020) 5949 final hade delgetts, genomfördes den stödordning som är i fråga i det nationella målet genom dekret nr 1060/2857/2020.

21. I artikel 4.1 i det dekretet föreskrevs att ett stöd på högst 2 000 euro beviljas per stödmottagare för vissa kategorier av små och medelstora företag.

[11] Direktiv av den 26 juni 2013 om årsbokslut, koncernredovisning och rapporter i vissa typer av företag, om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/43/EG och om upphävande av rådets direktiv 78/660/EEG och 83/349/EEG (EUT L 182, 2013, s. 19).

[12] *Monitorul Oficial al României*, del I, nr 902 av den 5 oktober 2020.

22. I beslut C(2020) 5949 final angavs att ett av de allmänna kriterierna för stödberättigande som skulle uppfyllas av de mottagare som ansöker om finansiering var, enligt punkt 6.19 i bilagan till nämnda dekret, att inte vara i svårigheter den 31 december 2019, i den mening som avses i artikel 2.18 i den allmänna gruppundantagsförordningen. Definitionen av begreppet ”företag i svårigheter”, som anges i den artikeln, upprepades i punkt 3.6 i) i bilagan till dekretet och inbegrep inte små och medelstora företag ”som funnits i minst tre år”.

23. Inom ramen för den stödordning som är i fråga i de nationella målen ingick On Air Media Professionals och Different Media, som är rumänska aktiebolag, finansieringsavtal den 10 december 2020 genom vilka de båda beviljades ett mikrostöd på 9 679 RON (cirka 1 945 euro), som var avsett att hjälpa dem att övervinna den ekonomiska krisen med anledning av covid-19-pandemin.

24. Båda dessa mikrostöd blev senare föremål för ett beslut om återkrav av statligt stöd den 8 november respektive den 18 oktober 2022. De rumänska myndigheterna ansåg att klagandena i de nationella målen inte uppfyllde ett av de lagstadgade villkoren för att beviljas det aktuella stödet, eftersom de den 31 december 2019 tillhörde kategorin ”företag i svårigheter”, i den mening som avses i punkt 3.6 i) i bilagan till dekret nr 1060/2857/2020, i och med att företagens förluster det datumet långt överskred deras tecknade kapital.

25. Klagandena i de nationella målen överklagade dessa beslut till Tribunalul Neamț (Domstolen i Neamț, Rumänien). De hävdade att de uppfyllde alla villkor som stadgades för att erhålla mikrostöd och i synnerhet att de inte var företag i svårigheter, i den mening som avses i artikel 2.18 i den allmänna gruppundantagsförordningen. Enligt klagandena ingick nämligen inte ”små och medelstora företag som funnits i minst tre år” i kategorin ”företag i svårigheter”. Klagandena hade emellertid funnits i 13 respektive 18 år den dag då deras finansieringsavtal ingicks.

26. Tribunalul Neamț (Domstolen i Neamț) lämnade överklagandena utan bifall. Tribunalul Neamț grundade sig på det faktum att den rumänska språkversionen av den allmänna gruppundantagsförordningen hade rättats genom rättelseförordningen efter det att stödet hade beviljats och således föreskrev att endast små och medelstora företag som har funnits i *mindre än* tre år – och inte, såsom i den ursprungliga versionen, små och medelstora företag som har funnits *i minst* tre år – ska undantas från begreppet ”företag i svårigheter” och att de därmed har rätt till det aktuella stödet.

27. Tribunalul Neamț ansåg inte att rättelseförordningen hade ändrat den allmänna gruppundantagsförordningen, utan att den hade rättat den rumänska språkversionen, eftersom den ursprungliga versionen, som var på engelska, redan från och med antagandet av förordningen avsåg företag ”som funnits *i minst* tre år”. Tribunalul Neamț tillämpade följaktligen artikel 2.18 i den allmänna gruppundantagsförordningen, vilken har korrigerats genom rättelseförordningen, och konstaterade att klagandena i de nationella målen inte uppfyllde samtliga villkor för stödberättigande vid den tidpunkt då de ansökte om stödet.

28. Klagandena i de nationella målen har överklagat till Curtea de Apel Bacău (Appellationsdomstolen i Bacău, Rumänien), som är den hänskjutande domstolen.

29. De har för det första gjort gällande att det är den ändring som infördes genom rättelseförordningen i mars 2021, mer än tre månader efter det att avtalet undertecknades och mer än två månader efter det att bidragen hade använts för inköp av utrustning som företagen var i behov av, som ska ligga till grund för besluten om återkrav. De har följaktligen kritiserat domstolen i första instans för att ha tillämpat den bestämmelsen retroaktivt.

30. För det andra har klagandena i de nationella målen ifrågasatt begreppet ”den ursprungliga versionen av förordningen”, som anges i skälen i den dom som meddelades i första instans. De anser att det begreppet saknar rättslig grund, eftersom rumänska är ett av unionens officiella språk, på samma sätt som de andra 23 språken.

31. De har för det tredje påpekat att, vid den tidpunkt då finansieringsavtalet ingicks, hade den rumänska språkversionen av den allmänna gruppundantagsförordningen varit i kraft utan några ändringar i över sex år och att texten i den förordningen var fullständigt koherent med alla de andra lagstiftningsakterna i det specifika fallet, särskilt med dekret nr 1060/2857/2020, som innehöll en identisk text. De har under dessa omständigheter hävdat att de lämnade in ansökan om statligt stöd, undertecknade finansieringsavtalet och genomförde detta i god tro.

32. Den hänskjutande domstolen anser att den har att avgöra huruvida antagandet av en förordning, nämligen rättelseförordningen, som rättar den officiella versionen av en EU-förordning på ett språk får till följd att den rättade lydelsen ska tillämpas med retroaktiv verkan från och med det datum då den ursprungliga förordningen trädde i kraft eller huruvida den enbart har verkan från och med ikraftträdandet rättelseförordningen.

33. Den hänskjutande domstolen vill även få klarhet i huruvida principerna om rättssäkerhet och skydd för berättigade förväntningar utgör hinder för att återkräva ett statligt stöd som beviljats i överensstämmelse med de villkor som ursprungligen stadgades i den rumänska språkversionen, i ett sammanhang som det som är för handen i förevarande mål.

34. Den hänskjutande domstolen har slutligen påpekat att nationell rättspraxis inte är enhetlig i dessa frågor.

35. Under dessa omständigheter beslutade Curtea de Bacău (Appellationsdomstolen i Bacău) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1) Får antagandet av en förordning om rättelse av den officiella rumänska språkversionen av en EU-förordning, närmare bestämt [rättelseförordningen], till följd att den rättade lydelsen ska tillämpas med retroaktiv verkan från och med det datum då den ursprungliga förordningen trädde i kraft eller i stället enbart har verkan framåt i tiden efter dagen för ikraftträdandet av [rättelseförordningen], i ett fall där de nationella myndigheterna har beviljat ett statligt stöd i överensstämmelse med de villkor som stadgades i den ursprungliga rumänska språkversionen av [den allmänna gruppundantagsförordningen] och, efter det att [rättelseförordningen] trädde i kraft, har begärt att det statliga stödet ska återbetalas?

2) Innebär den omständigheten att de olika språkversionerna av en EU-förordning är likvärdiga att en medlemsstats nationella myndigheter får begära att mottagaren av ett statligt stöd som har beviljats i enlighet med den ursprungliga rumänska språkversionen av [den allmänna gruppundantagsförordningen], med stöd av bestämmelserna i [rättelseförordningen] som innebär att nämnda rumänska språkversion rättas, ska återbetala det statliga stödet, trots att det fel som begåtts inte kan läggas stödmottagaren till last?

3) Ska unionsrätten, och särskilt principerna om skydd för berättigade förväntningar och rättssäkerhet, tolkas så, att de utgör hinder för återkrav av ett statligt stöd som beviljats i överensstämmelse med de villkor som ursprungligen stadgades i den rumänska språkversionen, vilka emellertid inte fanns med i de andra språkversionerna av [den allmänna gruppundantagsförordningen], och den rumänska språkversionen under alla omständigheter rättats genom [rättelseförordningen] efter det att det statliga stödet beviljades?”

36. Domstolens ordförande beslutade den 22 juli 2024 att förena målen C-416/24 och C-417/24 beträffande det skriftliga och det muntliga förfarandet samt domen.

37. Kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden. Ingen förhandling har hållits.

IV. Bedömning

A. Inledande anmärkningar

38. Genom sin första tolkningsfråga vill den hänskjutande domstolen, i huvudsak, få klarhet i huruvida rättelseförordningen får till följd att den rättade språkversionen ska tillämpas med retroaktiv verkan från och med ikraftträdandet av den allmänna gruppundantagsförordningen som rättas genom den eller huruvida den enbart har verkan framåt i tiden.

39. Den hänskjutande domstolen vill genom sin andra tolkningsfråga, i huvudsak, få klarhet i huruvida principen att språkversionerna är likvärdiga innebär att en medlemsstat, gentemot en mottagare av ett statligt stöd som beviljats på grundval av den felaktiga språkversionen av den allmänna gruppundantagsförordningen, kan åberopa den version av den allmänna gruppundantagsförordningen som har rättats genom rättelseförordningen för att begära återbetalning av det stödet.

40. Slutligen har den hänskjutande domstolen ställt den tredje tolkningsfrågan för att, i huvudsak, få klarhet i huruvida principerna om skydd för berättigade förväntningar och rättssäkerhet kan tolkas så, att en mottagare av ett statligt stöd som beviljats på grundval av en felaktig språkversion av den allmänna gruppundantagsförordningen kan undgå skyldigheten att återbetala det aktuella stödet.

41. Jag anser att den första frågan är en principfråga och syftar till att få klarhet i verkningarna i tiden av en rättelseförordning som korrigerar ett översättningsfel i den allmänna gruppundantagsförordningen. Den andra och den tredje frågan avser däremot de praktiska konsekvenserna av en sådan rättelseförordning när det gäller stödåtgärder som har beviljats på grundval av den felaktiga version som ändras genom den. Båda frågorna avser med andra ord räckvidden av en sådan rättelseförordning, vilken enbart kan fastställas fullt ut genom att undersöka huruvida såväl den medlemsstat vars officiella språk var det språk som den felaktiga versionen av den allmänna gruppundantagsförordningen var avfattad på som enskilda kan åberopa den rättelse som görs i rättelseförordningen och från och med vilken tidpunkt.

42. Under dessa omständigheter förefaller det mig lämpligt att först behandla den första tolkningsfrågan och därefter pröva den andra och den tredje tolkningsfrågan tillsammans.

B. Den första tolkningsfrågan

43. Genom sin första tolkningsfråga vill den hänskjutande domstolen, i huvudsak, få klarhet i huruvida rättelseförordningen ska tolkas så, att den ska tillämpas med retroaktiv verkan från och med det datum då den allmänna gruppundantagsförordningen trädde i kraft.

44. Kommissionen har i detta hänseende gjort gällande att det i artikel 2 i rättelseförordningen föreskrivs att förordningen träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*. Förordningen har således enbart verkan framåt i tiden. Detta innebär emellertid inte att olika bestämmelser ska tillämpas beroende på språkversion för perioden från ikraftträdandet av den ursprungliga rättsakten fram till det att rättsakten om rättelse trädde i kraft, eftersom detta skulle äventyra en enhetlig tolkning och tillämpning av unionsrätten.

45. Även om kommissionens ståndpunkt vid första anblicken förefaller tämligen komplex, beror detta enligt min mening på att det inte är lätt att ge ett entydigt svar på frågan om verkningarna i tiden av en rättelseförordning som syftar till att korrigera ett översättningsfel i en språkversion av den allmänna gruppundantagsförordningen, utan att göra en mer ingående analys av de principer som styr offentliggörandet av sekundärrättsakter i unionen och den senare tillämpningen av dessa, i synnerhet mot bakgrund av unionens särskilda språkregler. [13]

46. Enligt min mening är det således lämpligt att kortfattat redogöra för dessa principer [14] och därtill hörande rättspraxis, innan jag undersöker frågan om verkningarna i tiden av en förordning, såsom den rättelseförordning som är i fråga i de nationella målen, som syftar till att rätta ett översättningsfel i en ursprunglig förordning.

1. Principerna för offentliggörande av unionsrättsakter och senare tillämpning av dessa

47. Det ska först och främst påpekas att det följer av själva ordalydelsen i EUF-fördraget att unionsrättsakter måste offentliggöras. Såsom EU-domstolen har påpekat framgår det av artikel 297 FEUF att en förordning endast har rättsverkan om den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*. [15]

48. Detta krav på offentliggörande följer logiskt sett inte bara av själva ordalydelsen i fördragen utan även av rättssäkerhetsprincipen, som innebär att en unionsrättsakt måste innehålla detaljerad information till de berörda om deras skyldigheter enligt rättsakten. [16]

49. Kravet på att en rättsakt ska offentliggöras av rättssäkerhetsskäl är visserligen gemensamt för alla medlemsstaters rättsordningar, men detta krav kommer dock till särskilt uttryck när det gäller unionsrätten, på grund av det språkliga sammanhang i vilket rättsakten ska tillämpas.

[13] Jag vill erinra om att unionen har 24 officiella språk och att EU:s språkregler fastställs i förordning nr 1 om vilka språk som skall användas i Europeiska ekonomiska gemenskapen (EGT 1958, s. 385; svensk specialutgåva, område 1, volym 1, s. 14).

[14] För en detaljerad analys av dessa principer, se Bobek, M., *The Binding Force of Babel: the Enforcement of EC Law Unpublished in the Languages of the New Member States*, Cambridge Yearbook of European Legal Studies, vol. 9, 2006-2007, och Kalėda S. L., *Przejęcie prawa wspólnotowego przez nowe państwo członkowskie: zagadnienia przejściowe i międzyczasowe*, WPiPG, Warszawa, 2003.

[15] Dom av den 11 december 2007, Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, punkt 33).

[16] Dom av den 11 december 2007, Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, punkt 38).

50. I fördragen föreskrivs således att de texter som upprättas på vart och ett av de officiella språken är likvärdiga, medan det i förordning nr 1 föreskrivs att förordningar ska avfattas på de officiella språken. Enligt EU-domstolens fasta praxis ska dessutom alla språkversioner av en unionsrättslig text av principiella skäl tillmätas samma värde.[17] Denna princip om likvärdighet mellan språkversionerna, som är kopplad till rättssäkerheten, förutsätter således att kravet på ett korrekt offentliggörande av en EU-förordning, vad avser en medlemsstat vars språk är ett av unionens officiella språk, ska förstås som ett krav på att denna rättsakt ska offentliggöras på detta språk i *Europeiska unionens officiella tidning*[18] och att ett sådant korrekt offentliggörande dessutom är ett villkor för att den aktuella texten ska kunna tillämpas med avseende på fysiska och juridiska personer.[19]

51. Förutom att garantera rättssäkerhet innebär denna princip att det kan säkerställas en enhetlig tolkning och tillämpning av unionsrätten, eftersom det av den principen följer att varje språkversion av en och samma text som offentliggörs i *Europeiska unionens officiella tidning* ska ha samma innebörd i varje medlemsstat och att en språkversion av en unionsrättslig bestämmelse inte kan ges företräde framför en annan språkversion.[20] Enligt EU-domstolens praxis innebär språkversionernas likvärdighet även, i den mån den möjliggör en enhetlig tillämpning och tolkning av unionsrätten, att den aktuella bestämmelsen, för det fall de olika språkversionerna skiljer sig åt, ska tolkas med hänsyn till systematiken i och ändamålet med de föreskrifter i vilka den ingår.[21]

52. Det ska slutligen påpekas att, eftersom offentliggörande av en unionsrättsakt är en förutsättning för att den ska ha rättsverkningar, såsom jag har betonat, innebär offentliggörandet också i regel att det kan fastställas vid vilken tidpunkt dessa verkningar träder i kraft. I artikel 297 FEUF föreskrivs nämligen att unionsrättsakter ska träda i kraft den dag som anges i dem eller, om det inte anges någon dag, den tjugonde dagen efter offentliggörandet.

53. EU-domstolen medger emellertid en viss flexibilitet när det gäller den tidpunkt då en unionsrättsakt får rättsverkningar i förhållande till dess offentliggörande. EU-domstolen har således slagit fast att materiella unionsbestämmelser, för att säkerställa att principerna om rättssäkerhet och berättigade förväntningar iakttas, ska tolkas så, att de avser situationer som har fullbordats innan bestämmelserna har trätt i kraft endast såvida det av bestämmelsernas lydelse, syfte eller systematik klart framgår att de ska tillerkännas sådan verkan.[22]

54. Med andra ord kvarstår principen att en unionsrättsakt inte ska ha retroaktiv verkan, eftersom dess verkningar är beroende av att den offentliggörs i *Europeiska unionens officiella tidning*. I vissa undantagsfall och på vissa villkor som är strikt definierade i rättspraxis, kan det emellertid godtas att en unionsrättsakt får rättsverkningar vid en tidpunkt före dess offentliggörande.

[17] Dom av den 20 november 2003, Kyocera (C-152/01, EU:C:2003:623, punkt 32), och dom av den 15 juni 2023, Saint-Louis Sucre (Erkännande av en producentorganisation) (C-183/22, EU:C:2023:486, punkt 28).

[18] Dom av den 11 december 2007, Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, punkt 34).

[19] Dom av den 11 december 2007, Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, punkt 37).

[20] Dom av den 28 november 2024, Másdi (C-169/23, EU:C:2024:988, punkt 42) och dom av den 14 december 2023, Rivière m.fl./parlamentet (C-767/21 P, EU:C:2023:987, punkt 47).

[21] Dom av den 13 februari 2025, Verbraucherzentrale Berlin (Begreppet inledande avtalsperiod) (C-612/23, EU:C:2025:82, punkt 31), och dom av den 28 november 2024, Másdi (C-169/23, EU:C:2024:988, punkt 42).

[22] Dom av den 22 juni 2022, Volvo och DAF Trucks (C-267/20, EU:C:2022:494, punkt 31), och dom av den 21 december 2021, Skarb Państwa (Motorfordonsförsäkringens omfattning) (C-428/20, EU:C:2021:1043, punkt 33). Se, även, dom av den 30 april 2019, Italien/rådet (Fiskekvoter för svärdfisk i Medelhavet) (C-611/17, EU:C:2019:332, punkt 106).

2. Rättelseförordningens verkningar i tiden

55. Jag vill erinra om att rättelseförordningen syftar till att korrigera ett översättningsfel i den rumänska versionen av den allmänna gruppundantagsförordningen vad gäller fastställandet av vilka mottagare som eventuellt kan komma i åtnjutande av vissa statliga stöd. Översättningsfelet har med andra ord lett till ett sakfel i den aktuella bestämmelsen, utan att det felet för den sakens skull vid första anblicken medför några svårigheter att tolka texten, eftersom bestämmelsen är tydlig, om än felaktig.

56. Rättelseförordningen innebär således att den rumänska versionen av den allmänna gruppundantagsförordningen kan anpassas till de övriga språkversionerna och att det därav följande sakfelet kan korrigeras.

57. Det ska således fastställas huruvida denna rättelse ska anses ha verkningar endast för framtiden, efter det att den trätt i kraft, eller huruvida den kan tolkas så, att den rumänska versionen av den allmänna gruppundantagsförordningen ska läsas i dess rättade lydelse från och med det att den förordningen trädde i kraft och därmed innan rättelseförordningen trädde i kraft.

58. I artikel 2 i rättelseförordningen fastställs, såsom kommissionen har påpekat, dagen för ikraftträdandet till den tjugonde dagen efter det att förordningen har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*. Såsom jag redan har betonat [23] medges det emellertid i EU-domstolens praxis att tidpunkten för en rättsakts ikraftträdande inte nödvändigtvis sammanfaller med den tidpunkt då den får rättsverkningar, eftersom den under vissa omständigheter kan anses ha retroaktiv verkan.

59. Jag anser att så måste vara fallet här. Det råder ingen tvekan om att lagstiftarens avsikt, när den korrigerade översättningsfelet i den rumänska versionen av den allmänna gruppundantagsförordningen genom att anta rättelseförordningen, var att innehållet i den rumänska versionen inte längre felaktigt skulle skilja sig från de andra språkversionerna. Rättelseförordningen är med andra ord avsedd att främja ett mål av allmänintresse, nämligen koherens mellan de olika språkversionerna av en unionsrättslig text, vilket motiverar att den ska tolkas så, att den har retroaktiv verkan eller närmare bestämt har verkningar från och med ikraftträdandet av den allmänna gruppundantagsförordningen som den korrigerar. Det faktum att rättelseförordningen har retroaktiv verkan framgår dessutom tydligt av dess syfte, eftersom detta just är att anpassa alla språkversioner av den allmänna gruppundantagsförordningen till varandra genom att åtgärda ett översättningsfel i den rumänska versionen. Det skulle således varken vara effektivt eller logiskt att anse att den rättelsen endast ska gälla för framtiden och att skillnaderna därmed kvarstår för perioden mellan ikraftträdandet av den allmänna gruppundantagsförordningen och ikraftträdandet av rättelseförordningen.

60. Under dessa omständigheter anser jag att svaret på den första tolkningsfrågan blir att rättelseförordningen ska tolkas så, att den har retroaktiv verkan och att det fel som den avser i den rumänska versionen av den allmänna gruppundantagsförordningen ska anses vara korrigerat från och med ikraftträdandet av den sistnämnda förordningen.

[23] Se punkt 54 i förevarande förslag till avgörande.

C. Den andra och den tredje frågan

61. Genom den andra och den tredje tolkningsfrågan vill den hänskjutande domstolen, i huvudsak, få klarhet i huruvida rättelseförordningen som korrigerar den rumänska språkversionen av den allmänna gruppundantagsförordningen ska tolkas så, att stöd som beviljats på grundval av den felaktiga språkversionen av den allmänna gruppundantagsförordningen ska återkrävas.

62. Genom dessa två frågor uppkommer mer allmänt frågan huruvida såväl medlemsstaten som enskilda kan åberopa rättelseförordningen och, om så är fallet, från och med vilken tidpunkt.

63. Jag anser emellertid inte att det enbart på grund av den retroaktiva verkan går att dra slutsatsen att medlemsstaten kan åberopa rättelseförordningen för att kräva återbetalning av det stöd som beviljats på grundval av den felaktiga versionen av den allmänna gruppundantagsförordningen. Såsom jag har förklarat är principen om en enhetlig tolkning och tillämpning av unionsrätten inte den enda princip som styr frågan om offentliggörande och tillämpning av unionsrättsakter. Den måste förenas med andra principer, däribland principerna om rättssäkerhet och skydd för berättigade förväntningar.

1. Rättssäkerhetsprincipen

a) De olika konsekvenserna av rättssäkerhetsprincipen

64. Jag vill understryka att det inte enbart kan hänvisas till rättssäkerhetsprincipen för att ge ett tydligt svar på frågan om rättelseförordningens räckvidd, utan att ramarna för den principen först klargörs. Jag anser nämligen att rättssäkerhetsprincipen kan leda till olika lösningar beroende på fallet och vem som åberopar den. [24]

65. Eftersom rättssäkerhetsprincipen ligger till grund för såväl principen om språkversionernas likvärdighet som principen om en enhetlig tolkning och tillämpning av unionsrätten inom unionen, skulle åberopandet av den i förevarande fall närmare bestämt kunna leda till två motsatta slutsatser. Unionsinstitutionerna, i likhet med kommissionen i dess skriftliga yttrande, skulle kunna åberopa behovet av en enhetlig tolkning och tillämpning av unionsrätten för att det ska slås fast att den allmänna gruppundantagsförordningen på rumänska, mot bakgrund av rättssäkerhetsprincipen, ska läsas från och med det att den förordningen trädde i kraft i den lydelse som korrigerats genom rättelseförordningen.

66. Enskilda i den medlemsstaten skulle däremot kunna hänvisa till rättssäkerhetsprincipen för att åberopa den felaktiga språkversionen av den allmänna gruppundantagsförordningen innan den korrigerades genom rättelseförordningen. Enligt min mening är det denna föreställning om rättssäkerhetsprincipen som ska ligga till grund för svaret på den andra och den tredje tolkningsfrågan, dels eftersom de just syftar till att få klarhet i rättelseförordningens verkningar på den rättsliga ställning som enskilda i Rumänien har, dels eftersom rättssäkerhetsprincipen, som en garanti för en enhetlig tolkning och tillämpning av unionsrätten, har sina begränsningar i förevarande fall av de skäl som jag kommer att redogöra för nedan.

[24] M. Bobek beskriver rättssäkerhetsprincipen som ett ”tomt skal”, vars innehåll varierar beroende på de värden som ligger till grund för tillämpningen av den. Se Bobek, M., *The Binding Force of Babel: the Enforcement of EC Law Unpublished in the Languages of the New Member States*, Cambridge Yearbook of European Legal Studies, i det citerade verket, s. 14.

b) Rättssäkerheten för enskilda

67. Det följer av rättssäkerhetsprincipen att enbart en rättsakt som i vederbörlig ordning har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning* kan tillämpas mot fysiska och juridiska personer i en medlemsstat och att kravet på ett korrekt offentliggörande av den rättsakten vad avser en medlemsstat ska förstås som ett krav på att den ska offentliggöras på den medlemsstatens språk. [25]

68. Enligt min mening kan två slutsatser dras av denna rättspraxis i förevarande fall.

69. För det första följer att den rumänska versionen av den allmänna gruppundantagsförordningen som var behäftad med ett översättningsfel hade offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning* och att den således var giltig, på samma sätt som alla andra språkversioner i de övriga medlemsstaterna.

70. För det andra och *e contrario* följer, enligt min mening, dessutom att den ändring som har gjorts genom rättelseförordningen, oavsett om den har retroaktiv verkan, i den här aktuella situationen inte kan tillämpas mot fysiska och juridiska personer som har grundat sig på den version av den allmänna gruppundantagsförordningen som är felaktig, men som har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning* och är giltig. [26]

c) Omöjligheten att göra en systematisk och teleologisk tolkning för att uppnå en enhetlig tolkning och tillämpning av unionsrätten

71. Denna slutsats påverkas inte av den omständigheten att språkversionerna skilde sig åt innan rättelseförordningen trädde i kraft. För att säkerställa en enhetlig tolkning och tillämpning av unionsrätten krävs visserligen enligt rättspraxis att den aktuella bestämmelsen, för det fall de olika språkversionerna skiljer sig åt, ska tolkas ”med hänsyn till systematiken i och ändamålet med de föreskrifter i vilka den ingår”. [27] Jag anser emellertid inte att en sådan tolkning kan göras i förevarande fall. En systematisk och teleologisk tolkning kan, enligt min mening, endast göras med vissa begränsningar, även om den syftar till att säkerställa en enhetlig tolkning och tillämpning av unionsrätten, som ett uttryck för rättssäkerhetsprincipen.

72. Jag vill påpeka att EU-domstolen har utvecklat denna rättspraxis i fall där det finns svårigheter att tolka en bestämmelse, vilket motiverar att flera språkversioner konsulteras och att en teleologisk och systematisk tolkning görs när skillnader finns. Så är inte fallet här. Såsom jag har betonat var den felaktiga bestämmelsen i den rumänska versionen av den allmänna gruppundantagsförordningen och gav inte upphov till några tolkningssvårigheter. EU-domstolen har emellertid slagit fast att, även om en sådan tolkning i princip kan göras för att lösa en tvetydig formulering, får den dock inte leda till att en bestämmelses klara och precisa lydelse förlorar all ändamålsenlig verkan. [28] En systematisk och teleologisk tolkning får med andra ord inte leda till att den otvetydiga innebörd av en bestämmelse som tydligt framgår av texten ändras eller ignoreras.

[25] Dom av den 11 december 2007, Skoma-Lux (C-161/06, EU:C:2007:773, punkterna 34 och 37).

[26] På denna punkt, se Kowalik-Bańczyk, K., ”Art. 297”, i Kornobis-Romanowska, D., Łacny, J., Wróbel, A., *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz. Tom III (punkterna 223–358)*, 2012, Warsawa.

[27] Dom av den 28 november 2024, Másdi (C-169/23, EU:C:2024:988, punkt 42) och dom av den 13 februari 2025, Verbraucherzentrale Berlin (Begreppet inledande avtalsperiod) (C-612/23, EU:C:2025:82, punkt 31).

[28] Dom av den 21 mars 2024, Gjensidige (C-90/22, EU:C:2024:252, punkt 58) och dom av den 14 november 2024, kommissionen/Tyskland (Försämring av slåtterängar) (C-47/23, EU:C:2024:954, punkt 141).

73. Det kan visserligen hävdas att, när det rör sig om en medlemsstat som har tillämpat en felaktig bestämmelse i en unionsrättsakt, har den medlemsstaten på grund av sin ställning en viss kunskap om lagstiftningen som ger den anledning att anta att en tydlig bestämmelse emellertid kan vara felaktig i sin språkversion mot bakgrund av dess sammanhang och syfte. Det kan däremot inte förutsättas att enskilda har sådan kunskap, varför fysiska eller juridiska personer inte kan åläggas att kontrollera de andra språkversionerna av en tydlig bestämmelse och att fastställa dess syfte och det sammanhang i vilket den ingår, trots att det inte finns något i bestämmelsens själva lydelse som ger upphov till några tolkningssvårigheter.

74. Under dessa omständigheter är det endast ordalydelsen i den rumänska versionen av bestämmelsen, såsom den hade offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning* innan den korrigerades genom rättelseförordningen, som ska tillämpas mot juridiska och fysiska personer i den medlemsstaten. På motsvarande sätt följer härav att rättelseförordningen, före dess ikraftträdande, inte ska kunna tillämpas mot fysiska och juridiska personer i medlemsstaten som har åtnjutit stödåtgärder som har beviljats på grundval av den felaktiga språkversionen av den allmänna gruppundantagsförordningen.

75. Detta gäller i än högre grad mot bakgrund av principen om skydd för berättigade förväntningar.

2. Principen om skydd för berättigade förväntningar

76. EU-domstolen har konsekvent slagit fast att rätten att åberopa principen om skydd för berättigade förväntningar förutsätter att tydliga försäkringar som är ovillkorliga och samstämmiga samt härrör från behöriga och tillförlitliga källor har meddelats den berörde av de behöriga unionsinstitutionerna.[29] Denna rätt tillkommer nämligen varje enskild person som befinner sig i en situation där en institution, ett organ eller en byrå inom unionen, genom att ge tydliga försäkringar, har väckt grundade förhoppningar. Tydliga, ovillkorliga och samstämmiga uppgifter utgör, oavsett i vilken form de har lämnats, sådana försäkringar.[30]

77. När det gäller ordningen för statligt stöd är rättspraxis emellertid restriktiv. EU-domstolen har således slagit fast att det förhållandet att den kontroll av statliga stöd som kommissionen utövar med stöd av artikel 108.3 FEUF är av tvingande karaktär medför att de stödmottagande företagen i princip inte kan ha några berättigade förväntningar på att stödet är rättsenligt, såvida det inte har beviljats i enlighet med förfarandet i nämnda artikel.[31] Om ett stöd har genomförts utan att det dessförinnan anmälts till kommissionen, och stödet således är olagligt enligt artikel 108.3 FEUF, kan stödmottagaren inte vid detta tillfälle ha berättigade förväntningar på att stödet har beviljats rättsenligt.[32]

[29] Dom av den 5 mars 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 97) och dom av den 30 april 2019, Italien/rådet (Fiskekvoter för svärdfisk i Medelhavet) (C-611/17, EU:C:2019:332, punkt 112).

[30] Dom av den 5 mars 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 97).

[31] Dom av den 5 mars 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 98).

[32] Dom av den 5 mars 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 98).

78. Det följer även av fast rättspraxis att principen om skydd för berättigade förväntningar inte med framgång kan åberopas mot en precis bestämmelse i en unionsrättsakt, och den omständigheten att en nationell myndighet med uppgift att tillämpa unionsrätten agerar i strid med denna kan inte ge en ekonomisk aktör berättigade förväntningar på att behandlas på ett sätt som strider mot unionsrätten. [33]

79. EU-domstolen medger emellertid samtidigt att en mottagare av ett rättsstridigt stöd kan åberopa exceptionella omständigheter som medför att han har berättigade förväntningar på att stödet är lagenligt och av detta skäl kan motsätta sig ett återkrav av det. [34]

80. Såsom kommissionen har anfört förefaller så vara fallet här enligt min mening. För det första offentliggjordes den rumänska version av den allmänna gruppundantagsförordningen som innehöll ett sakfel i *Europeiska unionens officiella tidning*, vilket innebar att den var giltig i den medlemsstaten och således kunde ge upphov till förväntningar hos stödmottagarna om att de faktiskt ingick bland mottagarna av de aktuella stödåtgärderna. För det andra vill jag påpeka att de nationella bestämmelser på grundval av vilka stödåtgärderna har beviljats inte bara återger den exakta ordalydelsen av den allmänna gruppundantagsförordningen i dess felaktiga lydelse på rumänska, utan även har godkänts av kommissionen. Jag vill dessutom understryka att det är EU-institutionerna som ansvarar för att texter offentliggörs i vederbörlig ordning i *Europeiska unionens officiella tidning*. Under dessa omständigheter anser jag att det fel som låg till grund för att stöden utbetalades till stödmottagarna inte enbart kan tillskrivas de rumänska myndigheterna, vars agerande ska anses strida mot unionsrätten, utan även kommissionen. Unionsadministrationen har således, genom tydliga försäkringar, väckt grundade förhoppningar om att de beviljade stödåtgärderna var lagenliga.

81. Enligt min mening utgör principen om skydd för berättigade förväntningar hinder för att återkräva stöd som beviljats på grundval av en felaktig språkversion av den allmänna gruppundantagsförordningen som korrigerats genom rättelseförordningen.

3. Slutsatser om den andra och den tredje tolkningsfrågan

82. Av det ovan anförda följer att svaret på den andra och den tredje frågan, enligt min mening, blir att den rättelseförordning som korrigerar den rumänska språkversionen av den allmänna gruppundantagsförordningen, jämförd med principerna om rättssäkerhet och skydd för berättigade förväntningar, ska tolkas så, att den utgör hinder för att den kan tillämpas mot enskilda i den medlemsstaten som har åtnjutit stödåtgärder som beviljats på grundval av den felaktiga versionen av den allmänna gruppundantagsförordningen innan den trädde i kraft, vilket innebär att medlemsstaten inte kan åberopa den för att kräva återbetalning av det stödet.

[33] Dom av den 5 mars 2019, Eesti Pagar (C-349/17, EU:C:2019:172, punkt 104).

[34] Dom av den 20 september 1990, kommissionen/Tyskland (C-5/89, EU:C:1990:320, punkt 16).

V. Förslag till avgörande

83. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att EU-domstolen besvarar de tolkningsfrågor som ställts av Curtea de Apel Bacău (Appellationsdomstolen i Bacău, Rumänien) på följande sätt:

1) Kommissionens förordning (EU) 2021/452 av den 15 mars 2021 om rättelse av den rumänska språkversionen av förordning (EU) nr 651/2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget

   ska tolkas så,

   att den har retroaktiv verkan, eftersom det fel i den rumänska språkversionen som den avser i förordning nr 651/2014 ska anses vara korrigerat från och med ikraftträdandet av den sistnämnda förordningen.

2) Förordning 2021/452, jämförd med principerna om rättssäkerhet och skydd för berättigade förväntningar

   ska tolkas så,

   att den inte kan tillämpas mot enskilda som, före dess ikraftträdande, har åtnjutit stödåtgärder som Rumänien beviljat på grundval av den felaktiga rumänska språkversionen av förordning nr 651/2014, vilket innebär att den medlemsstaten inte kan åberopa den för att kräva återbetalning av det stödet.